

TOTAL
BALKAN



BLANKA ČECHOVÁ

Blanka Čechová
TOTÁL BALKÁN

Jazyková redakce: Bohumila Weilová
Návrh obálky, grafická úprava a sazba: David Weil
Vydal Jaroslav Čech – Opravdu Skvělé Nakladatelství,
info@totalbalkan.cz

Vydání první
2011
ISBN 978-80-87609-00-2

Poděkování

Za cenné poznámky k textu děkuji především Romanu Musilovi, dále Hynkovi Baňouchovi, Dagmar Beckel Machyčkové, Věře Holišové, Janu Mikšovi a Martinovi Slivovi.

Za podporu během práce na knize a za neúnavné mávání světlometem na konci tunelu děkuji mému bratrovi Jaroslavu Čechovi a mojí mámě, bez jejíž velkorysosti by tato kniha nevznikla.

*Pro Agima z Malý Bosny,
pro Batka z enklávy
a pro všechny ostatní obyčejný
a slušný lidi v Kosovu.*

Prolog

Od jistý doby mám husí kůži z budov, před kterýma se na stožárech tyčí sestava vlajek. Je jich tam pár desítek, některý už jsou vyšisovaný, jiný děravý, ale všechny svorně vlajou po směru větru, když zrovna zafouká, ze všech po dešti kapou kapky vody.

Jo. Počasí. To jediný, co v organizacích, jako je tato, opravdu funguje. A taky to jediný, co na ně platí. Protože nad nima už není nikdo. Nikdo, kdo by je kontroloval, hodnotil, káral nebo trestal, nikdo, koho by se musely bát.

Kdysi jsem si myslela, že ty stožáry naschvál míří k nebi, protože v sobě mají hrdost a čest, pokoru před utrpením a odvalu měnit svět, že jsou hromosvodem božského i lidského hněvu, kterej působí nemoci a války, že chtějí potírat grázly a pomáhat slabším, tlumit všechn ten nářek světa.

Kdysi jsem byla přesvědčená, že to všechno má nějakou cenu.

Než jsem zjistila, že ty stožáry doopravdy nemířej k žádnému nebi. Tyčí se do vejšky proto, aby člověk vzhlížel právě k nim.

My jsme to nebe. Copak to nevidíte?

Pro jistotu kouknu nahoru do nebe, abych se ujistila, že je doopravdy až nad vrcholky stožárů.

Přichází chlápek se psem. Pes chvíli okouní a čmucha okolo paty jednoho ze stožárů. Pak ohne hřbet a vytlačí parádní hromadu.

Miluju psy s názorem.

Jo, něco tu smrdí.

Z nitra paláce přispěchá údržbář s lopatkou, nabere psí hromadu do pytlíku a diskrétně zmizí za zrcadlem prosklenýho průčelí.

Vydám se za ním. Přijela jsem odevzdat Formulář.

A taky Přílohu.

Formulář č. 05221/II-G

Závěrečná evaluace působení v misi

Odevzdejte Odboru pro kvalitu a vnitřní audit. Vyplňte čitelně. V případě nedostatku místa použijte zvláštní list. Připojte k dotazníku a zřetelně označte titulem Příloha.

Číslo průkazu: *05893*

Datum: *2. července 2008 – Světový den UFO*

Jaký je důvod vaší rezignace na funkci pracovníka mírové mise?

~~a) přeřazení na jinou pozici v rámci Organizace~~

~~b) získání práce mimo Organizaci~~

~~c) osobní důvody (zdravotní, rodinné)~~

d) nepřekonatelný odpor ke klíštátim

Co považujete za svůj největší úspěch jako člen/členka mise?

Trefu na koš ze hřiště, který bylo uprostřed křížovanky.

Jak vnímají Organizaci a její pracovníky místní obyvatelé obou etnik?

- a) velmi pozitivně
- b) spíše pozitivně
- c) negativně
- d) velmi negativně
- e) huř

Jako jinoplanetníky, který si udělali z Kosova tréninkový pískoviště.

Jak hodnotíte úroveň multietnického dialogu na stupnici od 1 (nejhorší) do 10 (nejlepší)?

$$\frac{\sqrt{(\log 15 \times \pi^4)}}{{}^3/_5 \cos 12 \times 6\infty} \quad (\text{průměrná odchylka: } 0,772)$$

Jak hodnotíte efektivitu činnosti Organizace?

(Formulujte vhodná doporučení.)

Viz Příloha. Doporučení: rozpustit Organizaci.

Čím vás pobyt v misi nejvíce obohatil?

Zjistila jsem, co je Totál Balkán.

Prison



Evakuační zavazadlo

12. července 2007

Zpráva dne: Vyšlo mi to Kosovo.

Těžko říct, čím jsem tak oslnila komisi při telefonním pohovoru. *Jaképak platí v Kosovu zákony na ochranu menšin?* Nebyla jsem nervózní. Za prvé mi bylo jasné, že to nevyjde, protože v Kosovu s vyhlášením nezávislosti stěží čekají zrovna na mě, a navíc – než se mi stačili ozvat, uběhly tři měsíce. *Výborně! A nyní pohovořte o vztahu demokracie a vlády práva.* Takže jsem se v mezích zaměřila na pátrání po práci, kde bych měla větší šanci přispět ke globálnímu míru než jako expert v oboru mezinárodněprávní ochrany lidských práv.

Jak byste řešila neshody ve svém týmu? Naskočí mi dvacet naprosto nepřijatelných odpovědí (asi tak půlka z nich zahrnuje nějakou formu násilí). Ukázním se a chvíli blábolím o metodě diskuse a o efektivních způsobech motivace členů týmu. (Blbost! Blbost!!). Dokonce uvedu pár příkladů z vlastní praxe, takže několik minut souvisle lžu, jako když tiskne. *Závěr. Jaký je váš názor na funkčnost místní správy v severním Kosovu?*

Naskočí mi pravda: severní Kosovo je průser. Bohužel mi nenaskočí nic jiného. Průser je průser. „*Rozuměla jste otázce?*“ zeptá se jeden z examinátorů. Bože, tak něco řekni, ať si nemyslí, že všichni Češi jsou primitivové bez názoru na místní správu v severním Kosovu!

Vzpomenu si na zprávy, kdy (kterýkoli) politik odpovídá na (jakoukoli) složitější otázku.

„Ta situace je znepokojivá a nesmírně komplikovaná,“ řeknu vážně. „Věc je třeba vidět v celém jejím velice složitém kontextu, a já v tuhle chvíli bohužel nemám prostor, abych se podrobně věnovala podrobnostem, ale řeknu jen tolik – z hlediska toho nesmírně diverzifikovaného pozadí vývoje etnického konfliktu v Kosovu a s přihlédnutím ke všem ekonomickým, sociálním a politickým zřetelům lze konstatovat, že míra funkčnosti místní správy v severním Kosovu je věrnou reflexí současného stavu tamní společnosti.“

Chce se mi spolknout telefon a po zbytek života se vyjadřovat už jen k otázkám o počasí.



Ráno volal nějakej Benda z ministerstva zahraničí. „Tak vám gratuluju!“ halasil. „Mohla byste nastoupit příští týden?“

Problém je v tom, že mohla.

Píšu někdejší kolegyni ze soudu. Pracuje teď v Bosně pro OSN. Jaký to tam je? Je šťastná? „*Is she making a difference?*“ dodám. *Je tam něco platná?*

„Šťastná?“ odepisuje. „*To je slabý slovo!*“ Je absolutně nadšená, protože, hele, Sarajevo je prostě boží. Samá párty, žádná práce, kousek do hor i k moři, poměr mužů a žen je pro nás, nezadané třicetileté, nanejvýš příznivý. Hezký a levný hadry v místních krámech a v obchodě za závorou OSN největší výběr alkoholu a parfémů, jakej si dovedeš představit. Bez daně, takže za pusu. Jaká jsi platová třída? P2, nebo P3?

Radši odepíšu, že nevím, přestože vím. P4. Měsíčně je to víc, než kolik má řadový poslanec.

Cože, ty bys to odmítla?

Přes den mi volá sto lidí. Gratulujeme! Jsme na tebe pyšný! – Máš všechna očkování? – Snad ti dají neprůstřelnou vestu. – A že jsem tak smělá, kolik ti budou platit?

Všichni jsou nadšený.

Nevědí to, co vím já.

Odpoledne se mi chce zavolat Bendovi zpátky a zeptat se, jestli by to nešlo stornovat, ale vzpomenu si na jeho nadšení, když mi oznamoval, že pro Českou republiku je to čest, velická čest, protože do mise v Kosovu už dlouho žádnýho Čecha nevybrali – a že se jich prej hlásilo!

Jak bych mohla Český republice něco takového udělat?

Když odmítnu, možná mě Benda vyhostí.

Těžko mu můžu vysvětlovat, že jsem se do toho konkurzu přihlásila kdysi dávno před čtvrt rokem, kdy mi zrovna připadalo, že by bylo nejjednodušší odjet někam do Tramtárie anebo do Kosova a radši si tam nechat ustřelit hlavu uprostřed humanitární krize, než ji doma ztrácet v krizi tvůrčí.

A když se mi po třech měsících ozvali zpátky, že mi ten nápad s ustřelenou hlavou už nepřišel tak skvělej.

Doporučení budoucím členům mise: vzhledem k vysokému výskytu divokých psů je vhodné očkování proti vzteklině; dále doporučujeme očkování proti nemocem přenášeným některými parazity, zejména klíšťaty.

15. července 2007
Den gumových medvídků

Otázka dne: Balkán, nebo balkón?

04:15 Za chvíli svítá. Z šera se vynořuje obrys Afričanky s batoletem v ruce, agitační plakát organizace, co bojuje za lidská práva v Kongu. *Půjde-li pro vodu, bude násilněna. Nepůjde-li, její dítě zemře.* Pod tím stojí diskrétním písmem: *Pomoci můžete i vy. Přispějte na naše konto.* Ten plakát mě provází a dráždí řadu let. Kdykoli se na něj podívám, rozčílím se: a co jako já s tím? Mám odjet do Konga vrtat studny? Mám se stydět, že většina lidí v dnešním světě se má špatně, zatímco mně nic nechybí? Mám přispět na konto a doufat v dobro?

Vstanu a vylezu na balkón. Dívám se na svoji ulici, svůj dům, svůj svět.

Bylo by správný, logický a osvobozující se tím vůbec nezabývat, roztrhat plakát na tisíc kousků a žít svůj život, jak nejlíp dovedu. Doma. Kašlat na války v Kongu, zemětřesení na Haiti nebo etnický čistky v Bosně a případný humanitární pudy nasytit příspěvkem místnímu děčáku v ulici za rohem.

Rozkliknu mail: „S radostí vám oznamujeme, že jste byla přijata jako členka mise na pozici HN442056 – úsek demokratizace a vlády práva.“

Civím na Afričanku a snažím se najít důvod, proč bych zrovna já, tady a teď, měla všeho nechat a vypravit se na Balkán jako věrozvěstka demokracie. Ve čtyři ráno nedokážu vymyslet, jak spolu souvisí vláda práva a žízeň. Jak s tím souvisím já?

Po několika letech práce na mezinárodním soudě bych to, sakra, vědět měla.

Měla bych vědět všechno.

10:00 Cestou pro noviny míjím sympatickýho bezdomovce s věčně nataženou rukou a brunátným nosem. Hodím mu k nohám pár mincí, na pivo. Je to cílená, jasně definovaná pomoc bližnímu v alkoholismu. Což je jednodušší než se pakovat do Kosova a dumat nad tím, co tam budu platná.

„Já se vám divím, paní doktoro,“ zastaví mě vševědoucí sousedka. „Ten to akorát propije,“ zašeptá hlasitě. Ve sportovní tašce vleče vysavač. „Rozbil se mi lux, tak jsem ho chtěla nechat spravit, ale víte, kolik si řekli za opravu? Osm stovek! Tak jim povídám: za to mám skoro novej vysavač.“

Pokývám hlavou. Je mi líto opraváře vysavačů. S takovou klientelou brzo zkrachuje.

„Ale při vašich možnostech,“ naváže sousedka, „na vašem místě podpořím radši nějakou dobročinnou věc, charitativní. Náš Vláda – a to si rozhodně nemůže nijak vyskaovat – zrovna včera poslal tisíc korun na školy v Africe.“

Ve vzduchu zůstane viset proletářská výčitka, odpor k těm, kteří mají, ale dvakrát si rozmyslí, než dají.

„Kde v Africe?“ zajímám se.

Sousedka neví. Je to akce OSN – mladý, co si vyhrnuli rukávy a jedou stavět školy. Celej svět by je měl ve vlastním zájmu podpořit. „Vždyť to je hrůza, co se tam děje, ty hladový děti a bída. Když to vidím ve zprávách, vždycky mě to tak hrozně chytí za srdce.“

A pak tě to zase pustí, konstatuju v duchu. Jako mě. Jako každýho.

„To vám měl syn radši nechat spravit lux,“ ozve se za zády.

Bezdomovec promluvil.



Když okolo něj za pár minut procházím na cestě z trafiky, pije kofolu a kyne mi. Mám neodbytný pocit, že ví něco, co já nevím.



Doma se znovu dívám na Afričanku. Plakát je na krásném těžkém papíře. Kvalitní tisk. OSN rozhodně není otrhaná, nedělá voči, nenatahuje ruku. Má elegantní způsoby. Uměleckou fotografii se sloganem, před kterým se všichni musí stydět. Padnout na kolena před ikonou dobra a solidarity, aniž by se ptali po příčině, následku, účelu, efektu, fotodokumentaci nebo výroční zprávě.

A i kdyby je napadlo se ptát, nechají si to pro sebe. Kdo by se opovážil zpochybnit mladý, co jedou stavět školy do Afriky?

Jen bezdomovec pod vlivem.

Pod vlivem zdravého rozumu bez předsudků, bez přemrštěného respektu ke kvalitnímu tisku.

18. července 2007

Pokyny k obsahu evakuačního zavazadla: prádlo a dvě sady oblečení, léky, mobilní telefon a vysílačka, cestovní pas, služební pas, průkazka člena mise, finanční hotovost, Metodické okruhy k práci v poli, Pokyny k obsahu evakuačního zavazadla, ochranný postřík (proti klíšťatům).

Nalistuju inzerát a dumám, čím mě tak zaujal.

Oddělení Mírových operací a demokratizace přijme právníka se zaměřením na ochranu lidských práv a práv menšin.

Požadujeme:

- vysokoškolské právnické vzdělání,*
- zkušenost s prací v mezinárodní organizaci,*
- orientaci v předpisech na ochranu lidských práv,*
- znalost anglického jazyka na vynikající profesionální úrovni,*
- interkulturní senzitivitu pro práci v postkonfliktní multi-etnické oblasti,*
- vysoké nasazení, iniciativu, samostatnost, flexibilitu, komunikační schopnosti,*
- objektivitu, nestrannost a politickou korektnost,*

- *ztotožnění se s hodnotami přední mezinárodní Organizace,*
- *platný řidičský průkaz a tříletou praxi v řízení motorových vozidel,*
- *znalost albánského nebo srbského jazyka výhodou.*

Ha. Je možný se s hodnotami přední mezinárodní Organizace neztotožnit?

Popis práce. Vítězný kandidát:

- *proaktivně monitoruje a buduje kapacitu místních institucí v přiděleném okrese;*
- *provádí analýzu a průběžnou evaluaci pokroku v oblasti lidských práv, práv menšin a demokratizace;*
- *vypracovává zprávy o úrovni dodržování standardů lidských práv,*
- *setkává se s představiteli místních etnik,*
- *přispívá ke zpracování strategie v oblasti zvyšování kapacity místních úředníků,*
- *identifikuje klíčové oblasti v potřebě ochrany LP v příslušné oblasti, analyzuje stav a formuluje doporučení,*
- *zpracovává denní, periodické a aktuální zprávy,*
- *implementuje projekty.*

To nemůžu v životě zvládnout!

Pídím se na internetu po aktuálních zprávách z mise v Kosovu.

„Dne 10. července 2007 došlo v srbské enklávě Zalužje/Zalluzhë ke slavnostnímu zahájení multietnického dětského turnaje ve stolním tenise, který velkoryse podpořila naše Organizace. Šéf okresního demokratizačního týmu pan Dr. Stamatis Papadopoulos k věci řekl: „K implementaci projektu jsme se rozhodli po provedení důkladné analýzy a průběžné evaluace pokroku v oblasti lidských práv, práv menšin a demokratizace. Jde o obrat ve spolupráci místních komunit, setkání etnik na platformě sportovní akce. Rozvoj multikulturalismu v řadách místní mládeže budeme i po skončení turnaje proaktivně monitorovat.““

Děti na fotkách mydlí pálkama do míčků a vypadají šťastně.



Sbaleno mám během hodiny.

Evakuační zavazadlo, se kterým bleskově opouštím bezstarostnej klid svého pohodlného života, neobsahuje ani špetku odvahy. Obsahuje především strach z toho, jak by mi bylo, kdybych to nezkusila, a zároveň sebevědomý přesvědčení o tom, že do čtrnácti dní budu zpátky na svém balkóně.

19. července 2007

Čas: 08:44. Místo: Světová metropole demokratizace a vlády práva.

Přešlapuju pod šikem stožárů a zírám do nebe v naději, že se dočkám nějakýho znamení. Ale vidím jen turisty, lidi, co se do paláce nikdy nepodívají, a tak si fotí vlajky a snaží se skrz prosklený dveře zahlídnout cíp saka někoho důležitýho a mocnýho, někoho, kdo to dotáh tak daleko.

Až sem.

Je fakt, že projít okolo těch vlajek a pak dveřma s bezpečnostním rámem je jedinej způsob, jak vstoupit do nebe ještě před smrtí. (Po smrti to člověk navíc rozhodně nemá garantovaný. Obzvlášť pokud pracoval v mezinárodní organizaci. Nebo v politice. Obojí musí bejt v očištění něco jako flastr. Velký, velký mínus.)

Pokud to vím a stejně se k nim přidám, jsem pokrytec.

Pokud vím, co se mnou naposled provedli, a přesto mám odvahu to zkusit znovu, zešílela jsem.



Je to pár měsíců, co jsem opustila slibnou kariéru v jiný (a dokonce známější, váženější a ergo lepší – to nikomu nevymluvíte!) mezinárodní organizaci. V kruzích příbuzenstva a přátel z toho byly palcový titulky: *Mladá nadějná právnička po dvou letech dobrovolně odchází z výšin mezinárodní justice, aby se radši usadila doma v kuchyni a psala. Důvody rezignace drží dodnes v tajnosti.*

Jo. Sekla jsem s tím hned poté, co můj idealismus zaznamenal dost zásadní újmu. (Nejdřív mu usekli nohy, a když běžel po rukou, svázali mu je za zádama. Pusu zalepili izolepou. A teď si žij, mrzáku, cha! – štěkli a bodli ho pro úplnost rovnou do břicha.) Ale přežil, pacholek, protože má pořád ještě srdce, paměť a zbytek vůle bejt něco platnej. Zotavuje se a převtěluje do novejšch podob, aby nebyl tak strašně na ráně, tak snadno zranitelnej.

Dočkal se. Má novou příležitost.



Projdu pod vlajkoslávou mezinárodní solidarity a v hlavě si sumíruju alibi:

Všechny mezinárodní organizace jsou sice jedno a totéž, ale bejt právník v kanceláři mezinárodního soudu a pracovník polní mise na Balkáně je přeci jenom jinej kalibr. Kdo

jede do Tramtárie anebo do Kosova, není žádnéj pohodlnej obtloustlej úředník, co žije od pauzy na kafe do pauzy na obídek. Není to žádnéj úlisnej aparátčík. Je to někdo, kdo má odvalu a srdce na správným místě. Hrdina a humanista, co nedokáže jenom tak mávnout rukou, když ve zprávách ukazujou, jak na Balkáně bouchají bomby a umírají nevinný lidi.

Jednotlivec, kterej má touhu něco změnit.

V Kosovu bude plno takovejch lidí.

Chci se o tom přesvědčit.

Vykročím k bráně.

Kouknu se tam.

Na hodčku.

Na dvě.

(Na rok.)

20. července 2007

Den lízátek

Smlouvu mi dají k podpisu hned ve dveřích. Podle českýho práva je sice neplatná, protože tam není uvedený místo

výkonu práce (Kosovo je velký jen asi jako Jihočeskej kraj, ale člověk by přeci jen rád věděl, jestli bude dělat čtyřicet kilometrů od Prahy nebo na rakouskejšch hranicích.) Ale nechci rejpat, takže to podepíšu a stávám se rázem členkou polní mise se všemi návaznými právy, výsadami a povinnostmi. (Jsou jich dva svazky. Těch výsad.)

Vejdou do sálu. U stolů s mikrofony, minerálkami Vitel a kupami papírů sedí asi dvacet lidí a všichni po sobě koukají. Většíně z nich je mezi třiceti a čtyřiceti. Každěj má před sebou ceduli se jménem a destinací, kam vyráží. Gruzie, Kazachstán, Moldávie, Ukrajina, Chorvatsko (Co?? Jaký Chorvatsko? Nechcete si to se mnou vyměnit?), Makedonie a Kosovo.

Na tabuli je napsáno *Vítáme vás na Úvodním školení Organizace pro nové členy mírových misí.*

Vedoucí programu je sebejistá šedesátnice s umělohmotnou tváří a s angličtinou plynulou asi jako doprava na Champs Elysées. (Nechápu, proč jim to konečně nedojde: Francouzi by byli ve světě daleko oblíbenější, kdyby mluvili anglicky jen v případech ohrožení života, po zbytek času mlčky psali básně, vařili a udržovali Azurový pobřeží v čistotě.)

Na plátně se dá do pohybu prezentace s titulem *Historické milníky Organizace: Úspěchy, solidarita a vize.*

O přestávce každéj dostane obálku s velkorysou zálohou na první plat – k pokrytí nákladů na pobyt v místě školení, takže na další blok přednášek dorazí necelá polovina publika. Ostatní do konce kurzu neuvidíme, protože vyrazili na pivko a po nákupech. Školitelka rozhořčeně sbírá jejich jmenovky a tvrdí, že jsou to nezodpovědní jedinci, kteří budou mít po příjezdu na misi velké, ale opravdu velké problémy.

Já mám problém už teď: zatímco venku je krásný počasí a letní slevy, dřepím na školení jako poctivej idiot, takže si z následujících tří dnů odnesu spoustu kvalitních poznatků.

Například: Pracovník polní mise vykonává řadu činností, pro který se název práce naprosto nehodí, takže se obecně vžily obraty jako monitoring, liaising, coordinating, observing. Neplést s windsurfingem. Reportingu bude věnovaná celá zvláštní přednáška.

Těžko říct, co každý to počínání ve skutečnosti obnáší. Vzpomenu si na Karla Čapka a jeho knihu *Jak se co dělá*. (Ten by se tu vyřádl!) Jak se dělá demokratizace? Vezme se pár lidí, co mluví anglicky, a řekne se, že jsou to zahraniční experti. Oni pak vyplní řadu měsíců zevrubnou implementací, intenzivní asistencí, supervizí a evaluací, přičemž mají dost času zabývat se rekreací, motorismem, socializací, alkoholismem a gaučingem. Pokud je těch lidí dost a dobře

se jim zaplatí, vytvoří se v postkonfliktní zóně poptávka, ekonomika se dostane z kómatu a je to.

Nejelegantnější na tom všem je, že původní otázka, tedy jak se (demokratizace) *dělá*, zůstane naprosto nedotčená, asi jako když Honza málem králem vařil polívku ze sekerky. Hlavně nepodceňovat marketing. Demokratizace je prostě (z)boží!

Dále: Pro přežití v misi je klíčové naučit se z paměti seznam často používaných zkratk. Je jich dvě stě devadesát tři. Vzpomenu si na Mládkovu píseň *Z PLR do MLR* a dovidám se, co to znamená, když má někdo na vizitce napsáno, že je ASHDO (Acting Senior Human Dimension Officer) a patří do RCMi PSMS (Regional Centre Mitrovica Police System Monitoring Section).

Slovní spojení *lidská dimenze* mi způsobí tik na pravém oku. Obzvláště když se dozvím, že já sama se budu od teďka jmenovat *Human Dimension Officer*, ačkoli jsem obyčejnej právník z Čech.

A teď, prosimvás, několik důležitých slov k tomu reportingu, pokračuje zpěvně školitelka. Tak především: v žádném případě nepoužívejte přechodníky. (Co??) O to bych vás, teda, skutečně prosila. (Tik! – To je pro mě, teda, opravdu neskutečný zklamání, právě na přechodníky jsem se těšila ze všeho nejvíc!) Celá následující přednáška se nese

ve stejném duchu. Je to jako když na třídních schůzkách říká učitelka rodičům, že je tedy v první řadě nutné, aby děti nosily záložky, že. Protože o ty záložky nám jde především. Jestli dítě píše jako prase nebo neumí číst, se rodiče nikdy nedozvědí.

Hlavně tedy používejte za každých okolností písmo Times New Roman velikost 12. Ale pozor, denní zprávy nesmějí za žádných okolností překročit rozsah jedné strany formátu A4.

Někdo se pohotově zeptá, co dělat, když se to tam výjimečně nemůže vejít.

„*Většinou* se to tam nemůže vejít,“ oduší instruktorka a šibalsky ztiší hlas: vymyslela totiž, jak pravidla přelstít! „Zmenšete písmo Times New Roman na velikost 11! Zrušte mezery a odstavce. Pokud zároveň posunete okraje stránky, docílíte až dvanácti čtverečních centimetrů papíru navíc,“ prohlásí s vítězným úsměvem.

Nějak to nechápu. Zvednu ruku a zeptám se, proč nejde prostě změnit rozsah zpráv na *dvě* strany A4?

Pohledy budoucích spolupracovníků se na mě upřou. Školitelka zazpívá, že je to dobrá otázka, ale že v organizaci, jako je tato, je nesmírně těžké měnit pravidla, protože všechno záleží na konsensu všech členských států a delegací. A to není jen tak. Proto je třeba akceptovat stávající

požadavky a jednoduše se jim přizpůsobit, což – trálalálalá – s trochou vynalézavosti, jak vidíme, jde.

Několik lidí si to poznamená. Přemýšlím, jak se asi přizpůsobí naprosto nečitelnému textu ten, kdo bude chtít denní zprávy číst. Koupí si mikroskop?

Výklad pokračuje důrazem na obsahovou stránku zpráv. Takže, prosimvás, především nestrannost. Věděl by někdo, co je nestrannost?

Z pěti odpovědí z pléna není ani jedna správná, protože nestrannost, jak se ukáže, znamená za žádných okolností nikdy s nikým o ničem nijak nemluvit a ať vás ani nenapadne o tom psát! Hlavně nevyjadřujte v textu svoje emoce, názory, hodnocení, soudy, závěry, doporučení, pochybnosti, obavy, nikoho nejmenujte, neodkazujte, nekritizujte, nenabádejte, neobviňujte a nechvalte.

Takhle nejde napsat ani ň, říkám si, nebo možná *jenom* ň. Velký neutrální bílý Ň doprostřed bílý utajený stránky.

Praktický tip: Pro zpestření lze v Denních zprávách upozorňovat na důležitá výročí podle přiloženého Katalogu významných, mezinárodních a světových dní. Výročí historických událostí a mezníků vývoje konfliktu však připomínejte výhradně v případě, že jsou ve světle minulosti, současnosti i budoucnosti politicky korektní.

23. července 2007

Heslo dne: Vyděržaj, pijaně!

Výklad o bezpečnosti vede Ukrajinec jak hora, místní karatista a drsoň jménem Sergej. Prej se už stalo, že to někdo po jeho přednášce vzdal a odjel zpátky k mamince, zahřmí pyšně. „A není se čemu divit,“ pokračuje, „protože život v misi není pro sraby.“ Rozvine na tabuli mapu a udeří do ní pěstí. „Obzvlášť, pokud jedete do Kosova.“ Ukáže se, že kromě nás mírotvorců žijí v Kosovu výhradně 1) váleční zločinci na útěku a špičky světového terorismu, 2) šéfové mafie obchodující se zbraněmi, prostitutkami a lidskými orgány, 3) drogoví dealeri, nájemní vrazi, zloději, feťáci, bezdomovci, chuligáni, násilníci a plesoví rváči. To se týká i žen a dětí. Nenechte se oklamat nevinnou tvář! To voni uměj. My (Ukrajinci?!) s tím máme zkušenosti. Pracovníci mezinárodních organizací jsou obzvlášť na ráně, protože mají hezký mobily a laptopy, peníze, diplomatický pasy, klíčky od auta a jinej užitečnej majetek. Takže bacha. V žádným případě nechodit domů ve stejnou hodinu anebo stejnou cestou. Nenechat se vyprovokovat k rozhovoru na ulici. „To šel takhle jeden náš ko-

lega po Prištině,“ povídá Sergej, „když k němu přistoupí Albánec a zeptá se ho, kolik je hodin. V srbštině. Kolega odpoví, že je půl šestý, taky v srbštině, načež Albánec řekne, že to je špatná odpověď, a na místě ho zastřelí.“ Třídou to zašumí. Zamyslím se, jestli ten moment, kdy bych se přeci jen měla zvednout a odejít, nenastal právě teď. Ale v duchu se obelstím řečnickou otázkou „*co se můžu dovědět horšího?*“ a zůstanu sedět.

„Teď několik slov k bombám,“ zahřmí od tabule. „Tu a tam někdo strčí nálož za kolo od auta anebo do zapalování, ale to vy jako laici nemáte šanci včas poznat, takže se tím vůbec nestresujte,“ zavtipkuje Sergej. „Jediný, co vás může varovat, je, když vám auto hned napoprvý nenaskočí. To znamená, že asi tak za pět vteřin vyletíte do povětří i s volantem v ruce.“ Rozchechtá se sarkastickým smíchem, přesně takovým, jakým se řehtal Kostěj Nesmrtelný nad tisícem sražených hlav nepřátel. (Tehdy jsem se v kině nahlas rozbřečela, maminka mě musela odvést a týden přesvědčovat, že Kostěj ve skutečnosti neexistuje, a já se teď, po pětadvaceti letech, dovím, že pracuje v mezinárodní organizaci.) Jo, a ještě k těm bombám – taky si prej nemáme sedat blízko k oknu, protože v případě výbuchu se kusy skla promění v letící gilotinu.

Tak nevím. Mohla jsem zůstat sedět doma (u okna) a psát. Teď to vypadá, že domů už se možná nevrátím, a když, tak po částech, v rámci obchodu s orgánama.



„A teď bi v hás ja prrossilaá, aby vy utrhlí paphír i psáli,“ zazpívá školitelka.

S jakými cíli odjíždíte na misi? napíše na tabuli. Z útrobu jednoho z vedlejších sálů se ozve potlesk.

Zakousnu se do tužky. Proč tam vlastně jedu?

Potlesk odvedle doznívá.

Kolegové, noví členové mírových misí, žhaví tužky. Moje sousedka má už skoro půl stránky a pořád se nemá ke konci. Znervózním.

„Poslední minuta,“ oznámí od tabule školitelka. Připomene mi to zoufalství těsně před koncem písemky na základní škole, kdy jsem neměla ponětí, jestli zatrhnout odpověď a), b) nebo c).

Jenže tehdy jsem věděla, že alespoň jedna z odpovědí je správná.

Na poslední chvíli napíšu tři krátký řádky, který neodevzdám.

Odevzdám papír s vytištěným *Rozvrhem úvodního školení*. Nikdo si toho nevšimne.

Cíl, se kterým odjíždím na misi, pečlivě poskládám a strčím do kapsy.



Pro rozptýlení se na závěr kurzu zařazuje pár poznámek z rubriky Samá pozitiva a sociální jistoty: jako pracovníci polní mise máme nárok na velkorysou dovolenou, zotavenou, pravidelné cesty do místa trvalého pobytu, regenerační volno a rekreaci, k čemuž se přičítají státní svátky, dny klidu, mezinárodní den žen, mezinárodní den menšin, mezinárodní den mezinárodních organizací a navíc jeden den volna dle vlastního výběru. „Já si ho například vybírám v den svých narozenin,“ zakření se školitelka.

Pokouším se z hlavy vypočíst, jestli je to opravdu tak, jak si myslím, to jest, že počet pracovních dnů a počet dnů volna je skoro stejnej. Je. Skoro.

Tak já to tu teda ještě chvíli vydržím.



Při východu z paláce mezinárodní vzájemnosti zablou-
dím. Kolotám po chodbách, až dospěju k Sekretariátu od-
boru pro demokracii a vládu práva. Chci zaklepat na dveře
a zeptat se, kudy ven. Měla bych nejdřív vyplivnout žvej-
kačku, napadne mě. Takže se vrátím ke koši, do kterého ně-
kdo nacpal tlustej štos papírů. Jsou mi povědomý. Zaostrím.

„Cíl, se kterým odjíždím na misi, je tento:“ stojí na prvním
listu. *„Jako příslušník vyspělé západní kultury pocítuji odpo-
vědnost za svět v jeho méně privilegovaných částech a rád bych
svými nejlepšími schopnostmi...“*

Žvejkačku jsem polkla.

Sehnu se ke koši a vylovím sbírku kompozic o ušlech-
tilosti lidského ducha, síle nezištnosti a smyslu demokra-
tizace. U jednoho z papírů se zarazím.

*„Mým cílem je zjistit, jakej smysl má vaše zatracená mise,
a vydělat dost peněz na to, abych si na vás až do konce života
nemusel ani vzpomenout.“*

„Hledáte něco?“ ozve se za mnou. Předě mnou stojí
úředník s průkazkou kolem krku. V panice mi nenaskočí
správný slovo pro „východ“.

„Únik,“ odpovím naléhavě a se štosem *Cílů* v ruce vy-
razím pryč.

24. července 2007

Školení skončilo. Opaluju se na terase krásnýho hotelu, piju campari s džusem a listuju *Manuálem pracovníka polní mise*, *Lexikonem vlády práva*, *Slovníčkem pojmů* a *Sbírkou modelových příkladů z demokratizační praxe*, co jsme nafasovali.

Taky nacvičuju analýzu denního tisku.

Jenže je okurková sezóna. Noviny nemají o čem psát, a tak píšou o tom, že generální tajemník OSN vyzval mezinárodní společenství, aby pro Kosovo našlo řešení, které by včasné a spravedlivě reagovalo na všechny obavy místních komunit a přitom poskytlo jasný vhled do budoucího statusu Kosova. *Status Kosova* zakroužkuju a šipkou spojím s poznámkou ze školení: Pozor! Nepoužívat slovo *nezávislost*. Nikdy!

Taky pochválil *Kontaktní skupinu* a řekl, že očekává výsledek do 10. prosince. Čímž z 10. prosince vytvořil magický datum, bod zlomu.

Co se stane 10. prosince?

Při vši úctě k tajemníkovi: spravedlivý a včasný řešení je, podle mě, nesmysl. Pokud teda nemá na mysli, že bude celý Kosovo naráz srovnán se zemí. (Samozřejmě až po včasný a důkladný evakuaci všech mezinárodních pracovníků.

Evakuační zavazadlo o hmotnosti 15 kg mějte za všech okolností připraveno!)

To leda.

Těsně před koncem školení se ostatně ukázalo, že mám umístění do města Kosovská Mitrovica. Vzrůšo! Přesně tam se to přeci všechno děje a vě. Když se chce člověk kouknout na zprávy ze světa, nemusí ani zapínat telku – prej stačí, když vyjde na balkón.

28. července 2007

Den mléčné čokolády

Taxikář, co mě vozí celej den po městě, je Albánec, uprchlík ze vsi kousek od Prištiny. V Kosovu nebyl od války, neví, co by tam hledal. Ačkoli mu prý několikrát psali z organizace, která v Kosovu obnovuje multietnickou společnost, renovuje domy a usiluje o návrat uprchlíků. Nabádali ho, aby přesídlil zpátky do Kosova.

„Nejsem žádněj vzdělanec,“ řekne, „ale blbce ze sebe dělat nenechám. Volal jsem bratrancovi do Prištiny, ať se zajede podívat, kdo se opovažuje šahat na můj majetek, dům,

kde jsem se narodil, aniž se mě zeptal. Co je mi po obnově multietnický společnosti? Můj dům, můj hrad.“

„Určitě to mysleli dobře,“ hájím kolegy mírotvorce.

„Dobře to mysleli, ale moc přitom nemysleli,“ zakaboní se taxikář. „Barák omítli na bílo, okna natřeli modrou a plot do červena. Takže dům, ze kterýho mě vyhnali Srbové, teď září v srbskejš národních barvách. Což je nakonec to nejmenší. Já bysem si to přetřel. Horší je, že tam neteče voda a nejde proud. Nevím, co bych tam hledal. A víte, co mi vůbec není jasný?“

Zavrtím hlavou a sešikuju do pohotovosti všechny svoje znalosti o Kosovu.

„Proč se na tu nezávislost tak dlouho čeká? Proč ji nevyhlásili rovnou po válce před osmi lety?“

To je setsakramentsky dobrá otázka. Nemám na ni odpověď.

Povídáme si dvě hodiny, na cestě od jednoho obchodu k dalšímu, v zácpách mezi památkami. Taxikář mi vykládá o tom, jak sleduje všechny zprávy z Kosova – je to encyklopedie znalostí tamních poměrů, ačkoli tam léta nežije. Hltám každé jeho slovo. Zajímá se, proč jedu do Kosova. Prozradím mu, co jsem napsala na papír během školení. Významně pokyvuje hlavou.

Když mě auto vyklápí před hotelem, na taxamtru stojí EUR 79,60. Diskrétně lovím v peněžence, která je nabitá zálohou na první výplatu. Nechci, aby taxikář viděl, kolik mám peněz. Člověk nikdy neví. Co kdyby mě chtěl nakonec okrást?

Podávám mu stovku a doufám, že mi vrátí, že se nebude dohadovat o dýško.

Na moment se zamyslí a řekne: „Víte, já nevěřím žádný organizaci. Věřím člověku, jednotlivci. A vy vypadáte, že jste solidní, tak mám pro vás návrh. Neplatte mi nic. Až přijedete do Prištiny, zavolejte mému bratranci – tady je číslo – a dejte mu padesát eur, že mu je posílám. Třicet je pro vás, za laskavost.“

Chvíli se s ním dohaduju, ale nemá to cenu, a tak získávám první konkrétní dobročinný úkol ještě předtím, než se vůbec do Kosova dostanu.

Vytáhnu z kapsy kalhot papír ze školení a čtu:

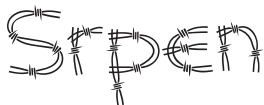
Moje cíle na misi v Kosovu:

- a) zjistit, co jste zač,*
- b) vydělat peníze,*
- c) pomoci alespoň jednomu jedinému člověku.*

Po epizodě s taxikářem bych mohla nakonec říct, že mám splněno: z toho, co mi vykládal, jsem mohla vytušit odpověď na a), peníze jsem ušetřila, neboli b) vydělala, čímž jsem c) pomohla jednomu člověku, tedy sobě.

Jenže pak si vzpomenu na Afričanku z plakátu.

A uvědomím si, že můj člověk je někde v Kosovu a čeká, až mu donesu vodu.



Naprostá svoboda pohybu

2. srpna 2007

Den suchého zipu

Do Prištiny letíme první třídou. Nikdo se nikam netlačí a neprodírá, navíc je pátek, takže letadlo je skoro prázdný (místní kravaťáci a milenecký páry zřejmě nemají ve zvyku zaletět si na víkend do Kosova). Z lítání mám hrůzu, ale zdá se, že protentokrát ji luxus první třídy alespoň trochu zmírnil (což je naprosto uhozený, protože v případě leteckého neštěstí jsou to skoro vždycky cestující v předních řadách, co nepřežijou). Kolem prochází letuška a nabízí kalíšky s whisky. Po jedný třesoucím se rukama sáhnu a rychle ji do sebe obrátím. Sedím vedle Kate, kolegyně z úvodního školení, která si musí myslet, že jsem notorik, ale nemyslí

si to, protože do sebe vzápětí obrátí panáky dva, a to nikoliv proto, že se bojí v letadle, ale proto, že je Irka. A protože alkohol sbližuje národy, máme pocit, že jsme nejlepší kamarádky, ještě než přistaneme na letišti v Prištině. Prostě *Rakija – connecting people*, jak se na Balkáně rádo říká.

Čekám, že přistaneme doprostřed pole s dřevěným domkem místo příletový haly, takže když vejdemo do nový budovy ze skla a kovu, bleskne mi hlavou, jestli jsme tady správně.

Na pasový kontrole sedí lidi, který se vyznačují krásou, milým hlasem, vstřícností, povzbudivým úsměvem a hlavně tím, že každého v Kosovu přivítají a osloví ho křestním jménem. Všechny nápisy jsou v albánštině, srbštině a angličtině, toalety a další místnosti, který by si cestující mohl přát navštívit, jsou zřetelně označený (ne jako na letišti Ciampino, kde je daleko větší pravděpodobnost, že se člověk počurá, než že včas objeví záchod).

Když čekám na kufr, napadne mě, jak je možný, že země, kde mají takhle krásný a fungující letiště, potřebuje mírový sbory a tolik mezinárodních expertů na lidský práva a demokratizaci, nemluvě o lidech, co se zabývají lidskou dimenzí (!).



Přes den nafasuju další příručky, instrukce, pomůcky a hlavně – průkazku člena mise. Na zadní straně stojí: *No-sitel/ka tohoto průkazu je členem/členkou Organizace. Všichni obyvatelé, civilní pracovníci i vojenské síly jsou povinni mu/jí poskytnout naprostou svobodu pohybu i veškeré výsady nutné k výkonu jeho/její práce.*

Pokud tomu správně rozumím, tak v Kosovu smím vstoupit kamkoli, sejít se s kýmkoli.

Pro začátek se sejdou s bratrancem taxikáře a předám mu peníze. „Mashalla – mashalla,“ klaní se. „Bůh ti žehnej.“

Připadám si jako Superman. S průkazkou pod tričkem a s požehnáním od bratrance se procházím ulicemi Prištiny, hotova strhnout převlek, vzlétnout a spasit svět, demokratizovat, bdít nad vládou práva. Ke svému zklamání vidím lidi, jak sedí v předzahrádkách kaváren, pokušují a baví se. Během půl hodiny napočítám šest luxusních Chevroletů, čtrnáct Audi A6, pět Hummerů a čtyři Porsche Cayenne. Rozhlížím se po bídě a bezpráví, ale nemůžu je nikde najít. Asi přes den nevycházejí.

Zato Kate je vyděšená. Cítím ten smrad? A co ty kočky okolo popelnice? Chlapi nosí řetízky – fuj! Na první pohled násilníci. Určitě doma mlátí manželky.

Ze všech koutů hlavní promenády bzučí albánština. Zabučí i z úst člověka, co mě zastaví a kvapně, za chodu se

něco ptá. *Sa është ora?* Ukazuje na zápěstí. „Koliko je sati?“ zopakuje v srbštině a usměje se.

Kolik je hodin? Kolik je hodin albánsky, anebo srbsky? Buď je to zvěd Kosovský osvobozenecký armády, nebo srb-skej nacionalista! Kdo jinej by se tady jen tak procházel? Co mám říct? Nebo mám rovnou běžet pryč a volat o pomoc?

Bleskově zhodnotím, že je lepší risknout čelní výstřel – tomu se můžu vyhnout – než podstoupit palbu do zad.

„I don't know!“ zařvu, až se několik lidí otočí. „I don't know!!“

„Tak to je směla,“ řekne perfektní angličtinou tazatel. „Doufal jsem, že by ses mohla třeba podívat na hodinky, ale nebudu tě obtěžovat, zlato. Pa!“ A zmizí.

Kolemjdoucí nechápu. Proč mu ta ženská prostě neřekla, kolik je hodin?

5. srpna 2007

Třídenní orientační seminář v Prištině skončil, takže se všichni vydáváme do svých cílových destinací. Večer mě spolu s Kate vyzvedne veliký bílý auto, který nás pak veze nocí. Nos mám přilepenej na skle a snažím se vidět, co je

venku, ale je tam jenom tma, kterou tu a tam pročísanou reflektory aut v protisměru nebo náhodně svítící okna. Chvíli se zdá, že jsme sjeli ze silnice a bereme to polem, ale zas se to srovná, chvíli mjíjme vošklivý paneláky a rušný korzo, a hned je zase tma a pole a nic.

„Proud,“ řekne řidič, když vidí, jak zírám do tmy. „Večerní výpadek. S elektřinou je to v Kosovu průšvih,“ doplní. „Ale na to si zvyknete.“

Když mineme ceduli Mitrovičë/Kosovska Mitrovica, řidič zapne vysílačku a zahlásí: „Základno, tady je Mike India šest tři Beta v Hotel Lima nula pět tři.“

Konspiračním zkratkám nevěnuju pozornost. Jen mě napadne, že chlapi jsou někdy fakt směšný. Loupnu po řidiči okem. Proč nevstoupí do armády, když si rád hraje na vojáky? A kromě toho by mě zajímalo, proč mají v Kosovský Mitrovici hotel, kterej se jmenuje Lima.

„Teď ty,“ pokyne mi řidič a vetkne mi do ruky hlásič od rádia. „Zkus si to.“

Panika. Panebože! Co mám říct?

Z rádia netrpělivě zachrastí: „Šest tři Beto, tady základna, slyším vás, přepínám.“

„Dobry večer,“ vykottám. (Když člověk slušně pozdraví a představí se, nemůže tím přeci nic zkazit.) „Tady Bý-el-ej-en-kej-ej,“ hláskuju.

Řidič se rozchechtá a vykroučí mi mluvítka z ruky. „Základno, tady šest tři Beta,“ zahučí. „To byl jen experiment. Zkouška mikrofону. V autě spolu s Mike India tři pět Alfa a Mike India dva pět Delta. Hlásím příjezd do Mike India Sierra a přepínám.“

Zavěsí a mrkne. „Neboj. Taky se to naučíš.“

Tos teda uhád, pomyslím si. Jako by nestačila *lidská dimenze*. Nikdo na světě mě nedonutí, abych ještě ke všemu předstírala, že jsem Dempsey a Makepeaceová!

Vtom zaskřípějí brzdy. „Do hajzlu!“ zařve řidič. Pás se mi zaryje do ramene. Málem jsme přejeli psa. „Pitomej čokl.“ Řidič si zapálí a otevře okýnko, takže symbol přeškrtnutý cigarety v kroužku zajede hluboko do dveří a stane se neviditelným. „Měl jsem ho přejet. Aspoň bych pro něho něco udělal.“

Auto zpomalí, sjede z hlavní a okolo osamělý siluety zbořeného domu zamíří do města. Otevřu okýnko a nasávám vzduch. Je těžkej. Hustej. Pravej opak toho, čemu se říká čerstvej vítr. Tenhle vzduch odtud už dlouho nevyvanul, říkám si. Když se ho člověk nadechne, má pocit, že mu chce vyprávět, co všechno se tu stalo. Je v něm spálenina a krev, pláč, vztek a prach z něčího rozbitého domova, co usedá na vraky aut a vyvrácený náhrobky předků našeho souseda, protože to oni za všechno mohli, a pak najednou stříh, tan-

ky a vlajky, svoboda, malta a cihly, oheň a vůně smaženého jídla a naděje, že už je po všem. A potom zklamání, veliký zklamání a další bída, strach, napětí a zase prsty na spoušti.

Zdálky se ozve rána. Výstřel.

Jeho echo visí ve vzduchu jak opona, která spadla za týjätrem dnešního dne, ve kterém vystupovali vojáci a mírotvorci, politikové a televizní štáby, a ve vedlejší roli i pár obyčejnejch lidí, co je přemluvili, aby do kamery popsali svoje pocity, protože – ano, znovu jsme ve zprávách, svět se na nás dívá a potřebuje pohnutí a CNN News má za úkol dodávat ve vyváženém mixu drama i bondovku i doják.

Jo, pohnutí.

Sama jsem ty zprávy viděla tisíckrát a byla jsem pohnutá, ale ne dost, abych se zvedla z gauče. Bodejť. Teď to chápu. Dejchala jsem jinej vzduch.

Prudkej výdech. Vracím vzorek mitrovického příběhu zpátky do prostoru a nadechnu se další kapitoly. *Tak dělej, snaž se, vane mi do plic. Udělej s tím něco.* Nikdy bych nečekala, že vzduch by uměl mít takovou autoritu. Že prachobyčejný dejchání mi bude tisíckrát denně připomínat, proč jsem sem přijela. *Dokaž, že jsi ten, komu to není jedno.*

Jednotlivec, kterej chce něco změnit.

Nevím, jestli existuje láska na první pohled, ale lásku na první dech jsem poznala. Od prvního dechu miluju Mi-

trovici takovou, jaká je, se všema jejíma průserama, špínou na ulicích, se vším tím citovým vydíráním a hloupou pýchou z toho, že nikdo kolem nedokáže pochopit trauma z války, nenávisť, která město dělí na sever a jih. Láska si opravdu nevybírá. Je tolik měst, kde je moře a klid a čisto, útulno, milo a krásně, desítky míst, kde se mi líbí a který mám moc ráda.

Mitrovica je jediný město, který miluju.

6. srpna 2007

Světový den boje za zákaz jaderných zbraní

Ředitel pobočky naší organizace pro oblast Kosovská Mitrovica má na dveřích napsáno *Col. Ltn. Arthur J. M. Williams, MSt., JD*. Je to malej stařík, holohlavej Angličan s veselýma očkama, laskavost a serióznost sama. *Of course, my dear, indeed.* (Dělá to ten britskej přízvuk. V kontrastu s ramenatou americkou řečí, kterou člověk zná z akčních filmů, působí střízlivě, solidně a disciplinovaně, a kromě brandy je to jeden z nejúspěšnějších triků anglický diplomacie.) Vedle něho stojí zástupce ředitele, světlovlasej padesátník, co má chaotický ustaraný gesta, oprsklou ironii

ve hlase i v očích, na krku křížek a vyzařuje z něj, že umí věci zařídit, a to často velmi lacino anebo nejlíp úplně zadarmo.

„Dzien dobry,“ řekne přesně tak, jak očekávám, a podá mi ruku. „Ja jestem Lech. Przeczytałem w żytyoryse, że rozumiesz po polsku – to super!“

„Barzo mi miło.“

„Hned mi bylo jasný, že ta Češka jsi ty,“ pokračuje ve-sele Lech, „protože ta druhá,“ pokyne bradou na Kate, „ta má podvozek jak lokomotiva.“ Zakření se. Kate se na Lecha podívá úkosem, takže mám strach, jestli taky nerozumí polsky. V takovém případě už by byl Lech ve výpovědi skrz sexuální harašení.

Vedle Lecha stojí Vladimir Putin, náš branně-bezpečnostní agent. Ve skutečnosti se jmenuje Ivan a má odpovídat za naši bezpečnost v misi, ale vypadá, jako by ho k plnění tohoto úkolu vyslali rovnou z Kremlu, takže mu to nějak nemůžu uvěřit.

„Hlavně neztratit,“ zdůrazňuje, když nám rozdává vysílačky a krásný nový mobily. „Tady Frenk vás teď doprovodí do bytu.“

Přištrachá se tmavovlasej chlápek, Albánec. Šibalsky se usmívá. Nepřekvapilo by mě, kdyby řekl, že je od cirku-su, anebo kdyby nám výhodně prodal roztrhaný tkaničky od svejch bot.

„Jsem Frenk,“ zazubí se a blikne nám velikou baterkou přímo do očí.



Byt je ve třetím patře starýho temnýho činžáku prostoupenýho kočičinou. Frenk jde napřed, ověšenej taškama, a svítí. Za každým ohybem schodů čekám, že po nás někdo skočí, ale tentokrát nás ještě nechali projít.

Máme s Kate kvartýry vedle sebe. Předě dveřma je bytelná mříž, jako ve vězení. Frenk zachřestí klíčema. „Voda dneska neteče,“ oznámí lakonicky a zapálí si. „Dobře se vyspěte, zejtra je pernej den.“ Vykročí do tmy a ještě chvíli je z hlubin schodiště slyšet, jak cestou huhlá směsici strašlivejch nadávek na adresu života a světa.

Zamknu za sebou dveře a osamím ve tmě.

Ráda bych se porozhlídla třeba po svíčke, o který Frenk tvrdil, že je v šuplíku v kuchyni. Jenomže – kde je kuchyň a v ní šuplík?

Zkoumám svůj nověj byt v zeleným světle displeje mobilního telefonu. Po chvíli objevím dvě svíčky a rozhlížím se. Blahořečím tomu, kdo mi povlík postel. Můžu se z ní rovnou dívat na televizi, pokud někdy půjde proud. Paráda. Televize je ovšem zakrytá tlustým přehozem, z čehož

plyne, že proud jde asi málokdy. Přikročím ke zdi, na který visí plán Mitrovice, severní i jižní. U mostu přes řeku, která obě nesmiřitelný poloviny města rozděluje, je zapíchnutá vlaječka. A hele, odhrnuju závěs, on je tu balkón! Otevřu mříž (kosovský zloději se nejspíš spouštějí ze střechy, když je potřeba mít mříže v oknech i ve třetím patře) a vylezu ven. Z různých koutů tmy je slyšet štěkot psů a něco jako sekačka na trávu. Proč někdo seká trávu, co tady stejně neroste, vprostřed noci? napadne mě, protože mi nedošlo, že sekačky jsou generátory.

Venku ale není úplná tma. Odněkud se line modrý světlo, a když odhalím jeho původ, poleje mě horko. Je to osvětlení mitrovickýho mostu, kterej, jak se zdá, začíná přímo pod naším barákem. „Bezpečnostní situace v Kosovu je momentálně stabilizovaná,“ vzpomenu si na Sergeje, „snad až na jedinou výjimku, a sice most v Kosovský Mitrovici. Tam to může bouchnout opravdu kdykoli, takže vám nedoporučuju zdržovat se v jeho blízkosti.“ Na střeše protějšiho domu se něco hne. Zaostrím a v odrazu modrýho osvětlení identifikuju siluety dvou vojáků se samopalama přes ramena. Jeden z nich se na mě dívá. Zastřelí mě, když mu zamávám? A co když mu nezamávám? Hodí mi sem granát? Že je někde u mostu ostřelovačský stanoviště, jsem věděla z fotek a televizních zpráv, ale nenapadlo mě, že budeme

přímo sousedi. Couvám opatrně zpátky do bytu a říkám si, že je to asi jediný místo v Evropě, kde je výrazně horší bydlet nad mostem než pod mostem.

7. srpna 2007

05:32 Probudí mě několik dávek ze samopalů. Vyřítím se z postele k oknu a hlavou mi bleskne, že je válka. Panebože! Co mám dělat? Kde mám mobil? A co ta vysílačka? Smrtelej výkřik chudáka, kterej to právě dostal, je tak zřetelnej, že mám pocit, jako by padnul metr ode mě na koberci.

Což je skoro pravda.

Ozve se znělka reklamy a já seznám, že válku mi vysílali do obýváku zpoza přehozu, kterej visí přes obrazovku televize.

Začal jít proud.

Mobil zvěstuje, že je půl šestý ráno, takže vypnu válku a zapadnu zpátky do postele. Bože...

Jen co zavřu oči, ozve se táhlá orientální melodie, která je tak hlasitá, že si musím zacpat uši. No jasně. Nejbližší mešita je asi třicet metrů vzdušnou čarou a muezín navíc řve svoji výzvu k ranní modlitbě hezky do tlampače, aby

nábožensky probudil opravdu celou čtvrť. Kretén, pomyslím si. Tohle je největší a nejnebezpečnější extremismus v celým islámu a je třeba s ním zatočit – ranní vstávání. Shodím ho z minaretu!

Zrovna v momentě, kdy se zdá, že muezínovi začal docházet hlas, ozvou se zvony. Šílený, obrovský kostelní zvony, kterejch je snad tisíc, a předhánějí se mezi sebou navzájem i s muezínem v objemu zvuku, co dovedou vytvořit. Pravoslavnej kostel je za mostem, na kopci, takže zvonobití se řine celou kosovskou kotlinou a musejí ho slyšet až v Prištině. Muezína to našťve, takže chytí druhej dech a zvonům to pěkně osolí. Obě party takhle pokračujou ještě několik minut. Výslednej efekt nemá chybu. Je to dokonalá, strašlivá disharmonie. Ozvěna minulosti, která se klene nad rozbřeskem jako transparent, na kterým stojí výstraha pro dnešní den. *Ještě jsme neskončili.*

Během posledních let jsem vyslechla snad trilión přednášek o mezikulturních konfliktech a přečetla na toto téma haldy knih, ale mám pocit, že jejich podstatu chápu až teď, nad ránem, nad mitrovickým mostem. Souboj o to, čím ozvěna je víc slyšet, čím modlitba je účinnější zbraň.

Než se mi podaří alespoň na chvíli znovu usnout, napadne mě, že by někdo měl v každým případě založit občanský sdružení proti rannímu zvonění a hulákání. Jako

právník bych mohla takovou iniciativu podpořit. Co mohla – měla! Budování občanský společnosti je přeci jedním z pilířů demokratizace. Napíšu jim stanovy!



Když jdem ráno spolu s Kate poprvé do práce, je z toho v naší ulici pozdvižení. Všichni na nás pokřikují *hello-hello*, případně *hello beauty!* – což je na Kate, protože jde v sukni nad kolena, s kabelkou, klapě podpatkama a na nose jí sedí obří sluneční brýle. Já jdu v khaki kalhotách pod kolena, v tričku, bez brejlí a s baťohem na zádech. Je to přeci *polní* mise, tak jakejpak lesk na rty?

Jenže v Kosovu se na poli nosí Gucci. Alespoň mi to tak připadá, když se rozhlížím po chodbách našich kanceláří. Všichni chlapi mají manžetový knoflíčky a kravatu, zatímco ženský vypadají, jako by zrovna vykráčely z titulní strany časopisu *Cosmopolitan*.

Vynoří se Lech a začne polsky halasit a zvat nás k sobě do kanceláře na kafe. Přitom jeho zrak ulpí na mém úboru pro polní práci. Přitáhne si mě k sobě a zašeptá mi do ucha: „Poslyš, zlato, postava dobrá, vo to nic, ale tu garderóbu budeš muset přehodnotit.“ Než stačím reagovat, přichází Ivan.

„Kde máte vysílačky?“ zajímá se a měří si Katinu kabelku, kam se vysílačka nemohla vejít ani rozložená na součástky.

Zalovím v batohu a vytáhnu svoji vysílačku.

„Výborně,“ chválí mě Ivan. (Řekla bych, že jeho sexuálním idolem je Valentina Těreškovová cinknutá G.I. Jane, ke který mám sice daleko, ale pořád o dost blíž než Kate.)

„Vysílačku noste pořád u sebe, naladěnou na kanál číslo osm,“ pokračuje Ivan.

„Myslí to vážně,“ vpadne Lech. Vladimír Vladimirovič po něm šlehne pohledem. „Von totiž tady Ivan strašně rád kontroluje, jestli jste na příjmu, vid?“ Lech vesele zamrká a odtančí do svojí kanceláře. Ivan se ho nejdřív snaží uhra-nout, ale pak se rozhodne, že nechá Lecha odstranit až odpoledne. Bohužel si zároveň všimne, jak se usmívám, takže se dovtípí, kdo je v polsko-ruských vztazích můj favorit.

„Provádíme namátkové kontroly,“ zamračí se. „A bude se to. Takže vám radím, ať máte vysílačky za všech okolností nabitý.“

Chci podotknout, že mně bylo kdysi taky líto, když zrušili Artěk, ale že už mě to přešlo. Tipuju, že Lech má *zero bodów* a že je mu to úplně jedno.

Můžu bejt s Lechem ve stejným družstvu?



„Já jsem Stamatis,“ představí se mladík s obtloustlým obličejem a pleší. Je mu ani ne třicet, ale tváří se, že je okresní tajemník, kterému bylo včera pětapadesát. Můj předchůdce, co povýšil, takže je z něho můj nadřízený. Vzhledem k tomu, že jsem ještě nikdy nespolupracovala s žádným Řekem, zdá se mi, že to bude hračka. Řecko – taková sympatická země!

Stamatis mě vede do nový kanceláře, kde na mě čeká můj tým. Jedním z jeho členů je Frenk, kterej rychle típá cigáro, aby se nerozeřval požární hlásič a hned po hlásiči Stamatis. Pak je tu Bajram, zakyslej padesátník, kterého mrzí, že to zatím nedotáh alespoň na ministerskýho předsedu, Arlinda, mladá sekretářka, která sbírá laky na nehty, a Antonio, malinkatej Ital, kulivočko s culíkem, jehož hlavním úkolem v průběhu následujícího roku bude pít mi krev, lézt mi na nervy a ničit moji léta broušenou angličtinu. „Buon džiórno,“ řekne, „I am Antóónio! Eéé – béne. Molto nice to meet you!“ (Jestli na mě ještě jednou takhle mrkne, přísahám, že ho zašlápnu!)

9. srpna 2007

Mezinárodní den původního obyvatelstva

Zamávala jsem ostřelovačům. Posílají mi teď vzduchem pusinky. Moc hezký. Asi ještě nevědí, že si na ně hodlám pořídit nějakou účinnou zbraň, například prak.



Během dne se pročítám hromadou papírů, který mi přistály na stole. Postupně zjišťuju, že pro Kosovo se v posledních letech vytyčilo tolik zásad, standardů, aktuálních úkolů, krátkodobých cílů, střednědobých plánů a dlouhodobých strategií, že i Evropská komise by patrně zbledla závistí, kdyby o tom věděla.

Jsou toho kvanta. *Šest základních bodů*. Stačí je dodržovat! Nebo *Patnáct klíčových otázek a odpovědí*. No bezva! *Dvaatřicet cílů pro rok 2004*. (Škoda, že to nedopadlo.) *Dvanáct doporučení Trojky*. *Krizový balíček pana A*. *Devět závěrů skupiny B*. A tak dál. Pokud by se výkonnost měřila objemem potišťeného papíru, tak by demokratizace jiho-srbský provincie Kosovo byla největším úspěchem v moderních dějinách.

Jenže ne každéj grafoman je zároveň spisovatel, ačkoli mnoha grafomanům se nedá upřít, že tu a tam v tom ukrutným množství nutně kápnou na docela dobrou myšlenku. Tak třeba, že Kosovo má být „... *místo, kde všichni, bez ohledu na etnický původ, rasu nebo náboženství, mohou žít a pracovat beze strachu a nebezpečí, mají naprostou svobodu pohybu, a kde vládne tolerance a spravedlnost pro všechny.*“ To stojí v preambuli dokumentu, kterým protektoři z OSN stanovili takzvaný standardy pro Kosovo.

Následuje asi tisíc dvě stě položek, který upřesňují, co měl zákonodárce na mysli: bude tu zdravo a bezpečno, děti budou chodit do školy, půjde proud, poteče voda, nebude se obchodovat s drogama a s lidma, soudy budou včas a spravedlivě rozhodovat, policie bude neúplatně a účinně zasahovat, zatímco my, mezinárodní společenství, to budeme všechno prozatímně řídit, a jen co tu zavládne právo a vznikne fungující multietnická společnost, vrátíme ji zpátky Srbsku, který může bejt v mezičase úplně bez starostí. Nechte to na nás!

Hezký. Ale nemuseli to psát tak obšírně. Mohli rovnou říct *až naprší a uschne.* A kdo tady měl doopravdy v plánu někdy něco vracet Srbsku, ať se přihlásí!

Všichni přeci víme, že nakonec vyhlásí Kosovo nezávislost.

Člověka, co vymyslel slovní spojení *fungující multietnická společnost*, měli rovnou zbavit svéprávnosti, zrovna tak jako toho, co vynalez kolektivizaci.

Škoda, že mu to prošlo. Teď to budou všichni půl století omílat a zkoušet, ačkoli v Kosovu není multietnická společnost možná, a už vůbec ne fungující. Říkat lidem, který se zmasakrovali v krvavém konfliktu, *Kluci, podejte si ruce* začne mít kloudnej smysl nejdřív za čtvrt století.

21:00 Těšila jsem se, jak se doma zchladím studenou sprchou, jenže jsem prošvihla vodní fázi. Točím kohoutkama a domlouvám trubkám, aby vykapaly alespoň dvě deci na zuby.

Hm. Nic.

(Žvejkačka.)

Alespoň člověk neplýtvá vodou. Sprchu si dám ráno. Dlouhou. Teplou. Jo!

10. srpna 2007

05:55 Ccrrrrrrrrssssssrrrrrchchrrrrsttt!

Probírám se. Co je tohle za zvuk? Šumí to jako vzdálenější vodopád, šplouchá to jako příbřežní vlnky v moři, jenže... Sakra. To nejsou vlnky.

Rozrazím dveře do koupelny.

06:48 Povodeň jsem likvidovala bez hadru (nemám), tj. ručníkem (jediným čistým!), toaletním papírem (nedoporučuju) a lžící (lepší). Umyvadlo nestačilo odtejtat, jak se do něj od půl šestý valily proudy vody. Teplá pochopitelně došla.

07:18 Křičím pod sprchou a marně se snažím uvěřit, že ledová voda je nesmírně zdravá.

V práci celý den pokračuju ve čtení. Učím se zpaměti konspirační abecedu a hlášky do rádia: *Základno, tady je Mike India tři pět Alfa – směřuji z Lima Echo do Victor Papa – ve voze Hotel Romeo 635 – předpokládáný návrat v sedmnáct set hodin. Přepínám.*

Kdybych se jako žena a seriózní právník necítila povinná opovrhovat dětinskou hrou na vojáky, řekla bych, že konspirační hlášení je ukrutně sexy.

Chci do terénu!

Jenže nikam nemůžu, protože zatím nemám auto. A kam můžu pěšky, tam nesmím. Antonio mi přines *Seznam zakázaných lokalit*, kde je asi čtyřicet barů a restaurací. „Když tě tam načapá Ivan, máš okamžitej vyhozov,“ upozorňuje mě.

„A jak to, že jich je zakázanejch tolik?“

„Majitel je třeba podezřelej z podpory obchodu se zbraňma nebo s drogama. Anebo jsou to *čajtóre* – čajovny a výčepy, kam směřjí jenom chlapi, místní muslimové, a radí se tam o tom, jak rozpoutat v Evropě džihád.“

Zvláštní. Že by byly všechny hospody v Mitrovici zapletený do obchodu s drogama? Taky je možný, že ty tři restaurace, co jsou oficiálně dovolený, si prostě tímto elegantním způsobem zaplatily za likvidaci konkurence.

Stamatis mi dá za úkol projít výběr z tisku a případně se pokusit napsat zpravodajskej souhrn.

Hm.

Politická situace: nuda, nuda, šed', šed'. Vůbec nic se ne-děje.

Teda až na to, že dneska je to na den přesně devět let, co se Bill Clinton americkému lidu přiznal, že měl nevhodnej vztah s Monikou Lewinskou.

Což do *Denní zprávy* pochopitelně nemůžu napsat, protože to za á) s Kosovem vůbec nesouvisí a za bé) lidi, který si myslěj, že souvisí, jsou škarohlídi a paranoici, co viděli film *Vrtěti pseem* a hned usoudili, že Bill Clinton použil účast v kosovským konfliktu, aby zamaskoval neblahý důsledky svejch stupidních hrátek s doutníkem.

A taky je tomu 140 let, co poprvé vyšel Kapitál. Má to pro Kosovo nějaký význam?

Do zprávy napíšu *N.T.R.*, jakože *Nothing To Report* alias *Žádný Hlášení*.

12. srpna 2007

Mezinárodní den mládeže

05:38 Ne! Neé! Nabízím dvě stě eur tomu, kdo dá muezínovi roubíka!

09:00 Bajram mi k ranní kávě přines důkazy o nukleárních a chemických zbraních na území Iráku. (Podle naléha-

vosti výrazu, se kterým mi pokládá na stůl papírový desky, teda rozhodně nečekám nic menšího.)

„Tady je program příští schůze obecní rady ve Veselí,“ prohlásí. „Abys byla připravená.“

Zanořím se do desek a do popisu práce *Toho, co figuruje pod krycím názvem Human Dimension Officer* (protože já to teda bojkotuju): Veselí/Veselje nad Ibarem, dříve Veselje/Veselí, předtím jenom Veselje a úplně nejdřív Felicianum je městečko kousek od Mitrovice. Převaha obyvatel jsou Albánci, ale v okolních enklávách žije několik tisíc Srbů, asi osm set Romů a pár desítek příslušníků dalších etnik.

Moje práce je tohle: docházet na všechny pravidelný jednání na místní radnici, dohlížet, jestli se dodržují zákony a nekřivdí se menšinám, křížovat okres automobilem a zjišťovat, jaká je situace v terénu, a konečně – z rozpočtu tři tisíce eur na rok realizovat projekty, co můžou prospět místním komunitám.

Nechci předbíhat, ale skoro to vypadá, že tahle práce bude mít docela smysl.

12:30 Kate na obědě lká, že její tým je totální katastrofa a že se už po prvních dvou hodinách v práci cítí jako sexuální objekt a nikoliv jako mezinárodní manažer a rovnoprávná lidská bytost.

Její tým tvoří tři urostlí Srbové, kterým je okolo pětatřiceti a ani jeden z nich nemá partnerku, lépe řečeno chodí na střídačku prakticky s celou severní Mitrovicí a teď by nejradši přibrali do party i Kate. Zvou nás v pátek večer na drink.

„Už aby tu byl miláček Harry,“ posteskně si Kate. Harry je její snoubenec a má dorazit za pár týdnů, aby v Mitrovici žil a tvořil. Je to spisovatel a Kate se těší, že bude pořádat autorská čtení a stane se duší místního kulturního života. (Jakýho?!) A hlavně ji ochrání před invazí divokýho srbskýho testosteronu.

15:00 Antonio mi vysvětluje typologii zpravodajských útvarů. Je jich jedenáct: Denní zpráva (DZ), Týdenní souhrnná zpráva (TSZ), Blesková zpráva (BZZZ!), Bodový informační souhrn (BIS), Aktuální hlášení (Ahchch...), Zvláštní zpráva z oblasti a) lidské dimenze, b) multietnického soužití, c) bezpečnostní situace nebo d) mezinárodní spolupráce, Závěrečné vyhodnocení přínosu projektu a konečně Dobrá zpráva měsíce.

„Máme tu jednu molto interesante soutěž,“ švitoří Antonio. „Nejlepší zpráva ze všech Dobrých zpráv je za odměnu publikovaná v interním měsíčníku *Mírotvorec* a na nástěnce v centrále.“ Antonio udělá významnou pauzu. „Za Stama-

tise jsme vyhráli celkem čtyřikrát.“ Podává mi složku nadepsanou *Dobrá zpráva*.

Pročítám si ji. *Bramboráři z okresu Veselí/Veselje opět překročili plán. Vysoký představitel KFOR pochvalně zhodnotil přípravu a odhodlání místních dobrovolných hasičů k boji s lesními požáry. Naši pracovníci úspěšně iniciovali uspořádání obecní konference na téma Multikulturní společnost, zákaz diskriminace a genderová politika.*

20:10 Doma nejde proud a neteče voda, takže si čistím zuby minerálkou a svítím si k tomu zapalovačem.

Otázka dne: Může odhodlání uhasit lesní požár?

13. srpna 2007

Den leváků

Kromě kanceláře, týmu lidí, mobilu a vysílačky máme dostat ještě vlastní auto, obrovského krásného džípa s logem na dveřích. Nádhera! Jen je tu taková drobnost, a sice že je třeba úspěšně zvládnout speciální řidičskou zkoušku,

kteřá je postrachem všech nováčků. V průměru půlku lidí prej na první pokus vyrazej.

Do vrat parkoviště se vřítí dva zablácený džípy. V jednom jede naše zkušební komise. Z druhýho vyskočí trojice chlapíků, který začnou přátelsky pokřikovat po Kate, načež se usadí na plot jako slepice na hřad. Vladan, Srdjan a Zlatko. Srbskej testosteron se přijel podívat, jak budeme skládat zkoušku z řízení.

Kate jede první. Zkušební komisař jí otevře dveře a galantně jí pomáhá dovnitř. Kate se na něj děkovně zaulí, pohodí ofinou a dokonce nedopatřením poodhalí kus kolene, takže komisaři je rázem úplně jedno, že se za celej svůj život projela jen v Mini Morrisu, a to s volantem na pravý straně.

Kate se prudce rozjede a namíří si to šílenou rychlostí přímo proti plotu, kde sedí její tři Srbové. Nestačej uhnout, takže mohutnej přední nárazník Nissanu Terrano jim málem vyzuje boty. Kate to zadupla asi čtvrt metru před plotem. Vykloní se z okýnka do oblaku zvířenýho prachu a upře pohled na svůj zkoprnělej tým.

„Nazdar chlapci,“ prohodí. „Přišli jste mi ukázat, jak se řídí terénní vůz?“

(Mám pocit, že problém s autoritou v Katiným týmu se tím tak nějak vyřešil.)

Přistoupíme k jízdě městem. Během pěti vteřin je mi jasný, že Kate za volantem představuje pro Kosovo bezpečnostní riziko. Na nose má pořád tmavý brejle, takže nejde poznat, jestli opravdu jede se zavřenýma očima. Křivolakou uličku projede asi sedmdesátkou, přičemž se jí podaří tečovat několik zrcátek a vyděsit všechny řidiče i chodce, který míváme (a to jsou zvyklí na ledacos). Vjede na pěší zónu, načež skoro utrhne šaltpáku, když chce zařadit zpátečku. Pak přehlídne stopku, takže nás málem sejme nákladák. Se skřípěním brzd na poslední chvíli zastaví na červený, zachichotá se a narovná si spadlý ramínko od podprsenky.

Zpátky k parkovišti řídím já, beze stresu, protože komisař mi nevěnuje pozornost: zjišťuje, jak se Kate líbí v Kosovu a jestli už má telefonní číslo, který by si s ním mohla vyměnit.



Pádím se domů umejt a převlíknout, dokud teče voda. Vypnou ji každé den přesně v šest, a kdo to nestih, polejvá se zásobama z pet lahví, pokud si je ovšem během vodní fáze natočil. Úplně jsem v mezičase zapoměla, že na protějším domě trvale kempuje dvojice ostřelovačů s dalekohledem,

a než mi to s hrůzou dojde, přecházím po obýváku jen s krátkým ručníkem okolo pasu. Čumějí a chechtají se. Syčáci!

21:00 Přecházíme spolu s Kate přes most. Otočím se směrem k ostřelovačům a pošlu jim vzduchem ránu zařatou pěstí.

„Máš vysílačku?“ zeptá se Kate.

Jdeme z jihu města na sever, takže se musíme povinně hlásit, což je hračka, až na to, že ani jedna zrovna nevíme, jak se v konspirační abecedě řekne „N“ jako „North“.

„Já tipuju, že to bude *Nevada*.“ Bylo by nelogický, kdyby to bylo cokoli jinýho, protože jižní Mitrovice, South, je „S“ neboli „Sierra“. „Základno, základno, tady je Mike India tři pět Alfa,“ hlásím, „jdem spolu s dva pět Deltou ze Sierry do Nevady. Přepínám.“

Z rádia se ozve salva smíchu.

„Co je?“ diví se Kate.

„Čau tři pět Alfo, ty jedeš do Spojenejch Států? Tady je *Lima Echo Charlie Hotel!*“

Rozchechtám se. „To je Lech!“

„Vy nás odposloucháváte?“ zavrčí do rádia Kate.

„Tři pět Alfo, tady je základna, můžete zopakovat, jaká je vaše destinace a předpokládaný čas návratu?“ zašustí z vysílačky.

Kate a já se na sebe významně podíváme. Smíme bejt na severu venku třeba do půlnoci? Nebo jenom do jedenácti? Než stačím něco říct, ozve se z éteru zase Lech.

„Ježiš, základno, dejte jim svátek. Jdou na sever, takže dřív než ve dvě ve tři je nečekejte! Přepínám a končím.“

„N“, jak se dozvím během večera, se řekne „November“, což teda vůbec nedává smysl.

Zároveň se dozvím, že kanál číslo osm slyší všech čtyřicet lidí, co pracujou v mitrovický kanceláři, pokud jsou zrovna na příjmu. Proto je důležitý po každým hlášení vypnout poslechovej knoflík. Jinak se může stát, že člověk odvysílá do éteru v přímým přenosu *všechno*, co se odehrává u něj doma. (Prej se takhle kdysi provalilo, že měl Antonio velice vášnivej poměr s jednou sekretářkou, která pak, chudák, dala výpověď a odstěhovala se neznámo kam.)

01:50 *Neću više crnog vina!* Vladan, Zlatko a spol. nás propustili po třech lahvích odpornýho svinstva, proti kterýmu je Krvesaj úplnej archivní poklad. Gentlemani nás podpírají až k mostu. „Přes řeku na jih musíte bohužel samy,“ řekne Vladan.

„To jste teda pěkný partáci,“ vzlyká Kate.

„Pojď, vezmem si přes most taxíka,“ řeknu.

Vladana, Zlatka a spol. to rozesměje. „Tenhle taxík tě vezme klidně až nahoru do Bělehradu, ale přes tuhle řeku nikdy.“

„Berte to jako součást iniciačního rituálu,“ řekne Zlatko. „Kdo po dvou flaškách Žabí krve přejde most a ani jednou nespadne do řeky, je machr a může tu s náma zůstat!“

Klopýtáme s Kate přes most zaklesnutý jako taneční dvojice na ledě, za zády ozvěna hurónskýho smíchu a na střeše ve tmě namířený hlavně.

17. srpna 2007

Přípitek dne: Na mír! Na Balkán!

Uvítací a hlavně rozlučkový večírky jsou v Kosovu na denním pořádku. Neustále někdo přijíždí a odjíždí. Obzvlášť ty rozlučky jsou tak srdceryvný a velkolepý, až si člověk říká, že má možná cenu do Kosova přijet už jen kvůli tomu, aby mu jednou uspořádali nezapomenutelný večírek na rozloučenou.

Dneska večer se v baru na severu města zapíjí odjezd jakýhosi úředníka OSN, kterej všechny objímá a štká, že se

do Kosova stejně jednou vrátí. Jsou tady všichni lidi ze zahraničních misí. *Internationals*. Na baru sedí pár vojáků KFOR s kvérama za pasem. Z místních jsou tady jenom Srbové. Albánec ani jeden. Vzpomenu si na Frenka, kterej nevypadá na to, že by kdy prošvih jedinou oslavu v okruhu pětadvaceti mil.

„Proč tady není?“ zeptám se Antonia. Rozesměje ho to. „Éej, maj dear,“ zamečí, „tady jsme na severu, capito? V severní Mitrovici. A severní Mitrovice, to je Srbsko. Takže žádný Albánci. Béne?“

Nechápu to. Frenk totiž bydlí dvě ulice odsud. Po válce se sice město téměř dokonale rozdělilo na Srby na severu a Albánce na jihu, ale v srbský Mitrovici zůstalo hned u mostu pár ulic, kde bydlí hrstka albánskejch rodin, co odmítly odejít na jih. Čtvrť se jmenuje Malá Bosna. Občas se tam střílí. KFOR tam má nepřetržitý hlídky, ale moc toho nemůže. Srbové už skoupili všechny okolní pozemky a domy a Albáncům, co zůstali, nabízejí za jejich nemovitosti tučný sumy. Ale málokdy se odtamud někdo hne. Prostě nepudou. Zemřou tady a basta, protože se tu narodili a chodili támhle do školy spolu se Srbama a na hřišti u řeky hrávali svoje první fotbalový prestižáky. A vůbec. Po tom všem? Kolik by jim museli zaplatit, aby odešli po tom, co tady za poslední léta vydrželi?

„Když na severu bydlí, proč nemůže jít na pivo do hospody ob dvě ulice od jeho baráku?“ divím se. „Všichni ho tady znají a on zná taky úplně všechny.“

„To je právě ten problém,“ pokračuje Antonio. „Každý ho pozná. Udělá dva kroky do zakázaného území, který začíná tam, kde končí jeho zahrada, a koleduje si. O vejprask v tom lepším případě. Ale spíš by to do něho někdo našil.“

„Co kdyby ho někdo eskortoval?“ ptám se. „Kdyby šel ve skupině, nikdo si toho nevšimne, a tady už bude v bezpečí, ne?“

Antonio si zaťuká na čelo a otočí se k baru, ke Stamatisevi, kterej mu vzrušeně ukazuje svůj nový mobil. Vezme Antonia bratrsky okolo ramen, upaží ruku s mobilem a – cvak! Jsme tam! Čtyři megapixely! Věřil bys tomu, čoveče?

Přitočí se ke mně Vladan a – hop! – odněkud se vezmou dva panáky rakije a už připíjím na svůj příjezd. A do druhý nohy! No šup! Kdo nepije s náma, pije proti nám. Při třetí rakiji vyjde najevo, že Frenk bejval Vladanův nejlepší kamarád. Seděli spolu celou základku. Vlastně to pořád je jeho nejlepší kamarád a je škoda, že se vídají jen v práci. Ani si nevzpomíná, kdy si naposled dali pivo. Deset let? Dvanáct?

„Ej, Blankica, ljubavi,“ řekne. „Tomu ty nemůžeš rozumět.“

„Hm. To ne.“

Jsem tu pár dní. Nemám o ničem ponětí. Teoreticky nemůžu vědět, co je a není nebezpečný, takže se na mě nikdo nemůže zlobit, když mě napadne vyzkoušet, jestli fungující multietnická společnost přežije test procházkou po ulici.

Stačí dvě další rundy rakije a pár minut přemlouvání, a octneme se venku. Míříme k Frenkovu baráku. Vladan se tváří, jako bychom se chystali vykrást banku.

„Uklidni se,“ řeknu. „Tobě se přeci nic stát nemůže. Ty jsi Srb.“

Vladan pokyne k oknům okolních domů. „Vidíš ty tváře?“ Zaostrím. Je fakt, že tu a tam se po nás někdo dívá. „To jsou všechno lidi, který vědí, kdo jsem, a vědí taky, kdo jsi ty, a vidí, kam jdeme.“

Znejistím. Myslela jsem, že Srb si může na severu dělat, co se mu zachce, a nikomu to nevadí. Nebude lepší, když se vrátíme?

„Nedělej si starosti,“ pokračuje Vladan. „Na Srba v srbský části města nikdo nemíří. Kromě toho, já jsem zrádce už jenom proto, že dělám v mezinárodní organizaci. Podporuju okupanty srbský provincie Kosovo a Metohija. Takže to nejhorší, co se mi mohlo stát, je všeobecný opovržení. A to se mi už stalo.“

Zahneme do ulice, kde na dvě proluky a ruiny připadá jeden obydlený dům. Zvoníme u Frenka doma. Všude

je tma. Začínám se bát. K čemu mi bude vysílačka, když na nás někdo skočí a dá mi ránu do hlavy? Zdátky je slyšet muezín, ke kterému se přidaly pářící se kočky, takže vzniká mocná polyfonní siréna.

Varování?

„Myslím, že s náma stejně nepůjde,“ řekne Vladan. „Není blázen.“

Frenkovi zasvítěj oči, když se dozví, že dvě minuty odsud je večírek, zatímco on trčí doma u telky a čeká, až půjde proud. „No,“ zamyslí se, „já bych jako šel. Kde máte auto?“

Když za chvíli procházíme pod okny domů v srbský zóně, mám pocit, že nás ze tmy sleduje nejmíň sto tisíc párů očí. Všech sto tisíc severních Srbů, který neomylně vědí, kdo je kdo. Armáda lidí, co si naprosto nepřejou, aby Frenk chodil po jejich chodníku. Můžou po nás něco hodit. Nebo vystřelit. Nikdo nikdy nevypátrá, ze kterého z těch oken to bylo. Jdeme ani ne minutu. Srdce mi buší v krku. Frenk silácky odmítl, abychom ho s Vladanem vedli mezi sebou, ale je vidět, že se klepe po celým těle. Tady má zbraně kdekdo. A umí s nima. Trefil by se.

Zrychlujeme, protože k baru je to už jen pár metrů, když vtom někdo v oknech nad náma hvízdne. Co? Strnu. Proboha. Je to signál? Škubnu sebou ke zdi, Vladan zpanikaří a popoběhne, Frenk uskočí do tmy. Rozšířenýma zornič-

kama rámuju ulici jako zvíře zahnaný do kouta a čekám, odkud přijde výstřel.

V tu chvíli se z protisměru vynoří hlídka KFOR, která právě vyšla z baru, kapsy plný vysílaček, pod paží kvéry jako nezničitelný ozbrojenci z počítačový hry.

Chválabohu! Teď už si nikdo hvízdát netroufne. Vojáci jsou sice jen stafáž a na severu je z duše nenáviděj, ale přeci jen. Dělat kravál zrovna ve chvíli, kdy se pod okna procházej kvéry, se nevyplatí, i když se ví, že většina z nich stejně nesmí střílet ostrýma.

Když vstoupíme do baru, nastane pozdvižení. Frenk jde z náruče do náruče jako ztracenej syn, ačkoli s většinou kolegů-Srbů se viděl dneska odpoledne v práci. Vladan mu okamžitě vmáčkne do ruky skleničku s rakijí a vyhlašuje další důvod k oslavě – Frenk s náma poprvé od války pije v baru na severu!

„Tak na co?“

„Na mír!“ vyhrkne Kate. (*Je namol, nebo to myslí vážně?!*)

„Mír je pro důchodce,“ ucedí Vladan.

„Počkat, mám lepší!“ zařve Frenk a vyskočí na židli. Bar zpozorní. „Na Kosovo, kde všichni, bez ohledu na etnickej původ, rasu nebo náboženství, můžou žít a pracovat beze strachu a nebezpečí, mají naprostou svobodu pohybu, a kde vládne tolerance a spravedlnost pro všechny!“

Bar odmění Frenka hurónským řevem a smíchem. Vladan ho obejme a dá mu teatrální pusu na čelo. „Frenku, pocem, ty vole,“ houkne, „dyť tys mě úplně dojal!“

Řvou pak smíchy ještě několik minut, dokud usazený a vyčerpaný neklesnou na barovej pult.

Jo. Najdou se lidi, co znají preambuli nazpaměť a dávají ji k lepšímu, když se naskytne příležitost. *Tolerance*. Jasnačka. *Bez ohledu na náboženství a rasu*. Cha! Napadlo vás někdy stáhnout ty tmavý neprůstřelný vokýnka vašich aut a podívat se, jak ta svoboda pohybu ve skutečnosti vypadá?

„Preambule je sice starej fór, ale dobrej,“ otírá si slzy Frenk. „Ale mám i pár novejš!“

„No tak sem s nima!“ zařve Vladan.

Frenk se zazubí. „Milošević klepe na nebeskou bránu. Svatej Petr mu otevře a ptá se: Co tu chceš? Rád bych do nebe, řekne Slobo. Svatej Petr se upřímně zasměje a řekne: Spad jsi z višně? Ty můžeš leda do pekla! Druhej den buší na bránu deset čertů. Co tu chcete? čílí se svatej Petr. – My jsme první vlna uprchlíků!“

„Jo, ten je super,“ řekne Vladan a podává Frenkovi další skleničku. „Já mám taky jeden: Starej Albánec s Albánkou sedí ve svém bytě v Prištině. Nejde proud, takže je tma, telka nehraje, neteče teplá voda a jídlo v ledničce se kazí.

Najednou se rozsvítěj světla, telka naskočí a lednička hrkne. Albáнец se podívá na Albánku a řekne: Mámo, podej pušku! Srbové se vrátili!“

„Dobry,“ zakřeni se Frenk. „Vidím, že bych měl chodit častěj. Je s váma sranda, i když jste Srbi.“ Cucne si rakije a dodá. „Kdyby tohleto řek někdo v hospodě na jihu, tak už je po něm.“

„Na jihu u Alláhů bys hlavně dostal maximálně pár piv,“ řekne Vladan. Frenk do sebe obrátí zbytek panáka a otře si pusou hřbetem ruky. „To je fakt. V tomhle je islám pěkně blbý náboženství.“

„Ale zas můžeš mít víc manželek,“ podotkne Zlatko.

„Hm,“ odfrkne Frenk. „To jo. Jen na to nesmí přijít tvoje žena.“

„Vážně?“ diví se tazatel. „Tak to je teda na hovno.“

„To je,“ potvrdí Frenk. „Myslíš, že by mě vzali k pravoslavnejm?“ obrátí se na Vladana.

„Zeptám se popa,“ řekne Vladan. „Ale řek bych, že tě vodmítne. Tví bratři rozmlátili v Kosovu třiašedesát kostelů, tak je trošičku naštvanej.“

„A kdybych mu přines flašku rakije?“ zajímá se Frenk.

„V tom případě to máš v suchu,“ odpoví Vladan.

„Hele, hod' sem ještě nějaký fóry,“ houkne někdo.

Frenk se zamyslí a najednou mu zasnívá oči.